

Kartlegging og diagnostisering av traumelidelser hos voksne

Grunnkurs Traumebehandling med voksne, nettbasert versjon 19-20.8.2020

Spesialrådgiver Hilde Pentzen, RVTS Øst

Læringsmål for økten

Kjenne til de viktigste traumerelaterte symptomene

- Over-/ underaktivering, gjenopplevelse, unngåelse
- Symptomer forbundet med kompleks traumatisering
- Dissosiative symptomer: amnesi, somatoforme plager, depersonalisering, derealisasjon, identitetsforvirring, identitetsveksling

Kjenne til de viktigste traumediagnosene

- PTSD, kompleks PTSD, dissosiative lidelser

Ha bedre forutsetning for å kunne håndtere de vanligste differensialdiagnostiske utfordringene

- Traumelidelse vs personlighetsforstyrrelse
 - Dissosiasjon vs psykose
-

Plan for økten

- Forelesning
- Oppgaver:
 - Se filmer om Aamir og Vibeke, gjenkjenne traumesymptomer og lage hypoteser om diagnoser. Diskutere i grupper
 - Tenke på eget case, finne symptomer og diagnoser.

Traumerelaterte symptomer

Gjenopplevelse / Intrusjon / Flashback

- Minner, tanker, bilder, lyder, lukter eller kroppslige fornemmelser fra den opprinnelige hendelsen som trenger seg på
- Forstyrret opplevelse av tid og sted
- Ytre, indre og relasjonelle triggere

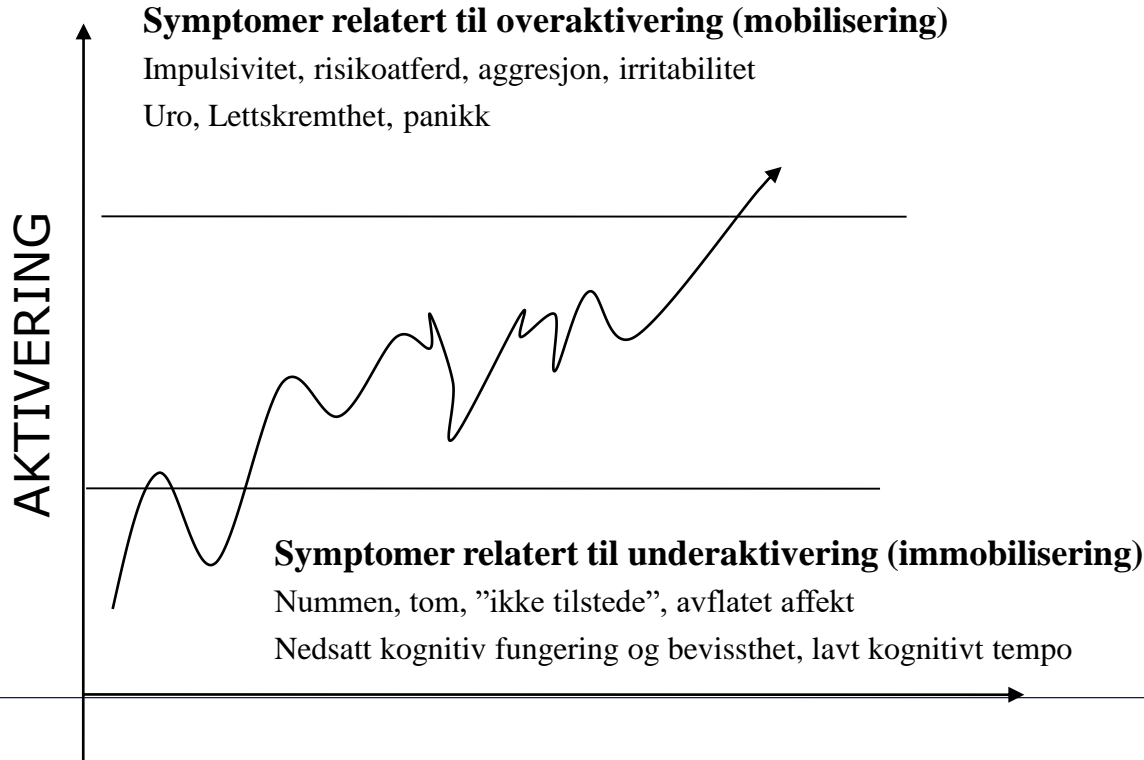

Unngåelse

- Stimuli assosiert til traumatiske hendelser:
 - Eksterne påminnere, indre påminnere, relasjonelle påminnere
- Generalisering

Over- og underaktivering

Symptomer forbundet med kompleks traumatisering

- Vansker med affektregulering
- Relasjonelle vansker
- Bevissthetsforstyrrelser og konsentrasjonsvansker
- Angst og depresjon
- Smertetilstander og somatiseringslidelser
- Opplevelse av skyld og skam

Dissosiative symptomer

- Amnesi (hukommelsesvansker)
 - Somatoforme plager (kroppslige plager)
 - Depersonalisering ("fremmed selv")
 - Derealisasjon ("fremmed andre / omgivelser")
 - Identitetsforvirring ("hvem er jeg")
 - Identitetsveksling ("flere forskjellige jeg")
- Forekommer i mindre alvorlig grad hos friske og i andre pasientgrupper.
- Dissosiative lidelser: alvorlig grad av symptomet
- Komplekse dissosiative lidelser: cluster av symptomene i alvorlig grad
-

Amnesi

Mindre alvorlig	Mer alvorlig
<ul style="list-style-type: none">• Problemer med å huske avtaler, tidspunkter osv• Hull i hukommelsen:<ul style="list-style-type: none">-for fortiden-for vanskelige hendelser-for automatisert atferd-for skamfull atferd	<ul style="list-style-type: none">• Hull i hukommelsen:<ul style="list-style-type: none">- i nåtiden- for nøytrale /positive hendelser- for kompleks atferd• Fuge tilstander: Reise til et sted uten å kunne huske hvordan en reiste dit eller hva en skulle der.• Glemmer personlig informasjon

Somatoforme plager

Mindre alvorlig	Mer alvorlig
<ul style="list-style-type: none">● Fysiske plager uten klar fysiologisk/medisinsk årsak● Skjelving, smerter, fornemmelser● Problemer med fysiske handlinger, som å svelge● Urologiske / gynekologiske plager● Svekket immunforsvar	<ul style="list-style-type: none">● Besvimelsesanfall eller epilepsiliknende anfall● Opplevelse av å ikke kjenne deler kroppen eller ikke kjenne smerte● Forandringer i sanseopplevelser

Depersonalisering

Mindre alvorlig	Mer alvorlig
<ul style="list-style-type: none">• Følelse av å være uvirkelig / fremmed• Som en robot eller automatisk fungering• Drømmetilstand	<ul style="list-style-type: none">• Kjenner ikke igjen seg selv eller egen kropp, for eksempel i speilet• Kan se seg selv fra et punkt utenfor egen kropp

Derealisasjon

Mindre alvorlig	Mer alvorlig
<ul style="list-style-type: none">• "Fremmed verden"• Ser verden "i en tåke"	<ul style="list-style-type: none">•Kjenner ikke igjen kjente omgivelser eller kjente mennesker•Vanskelig å fastslå hva som er ekte eller uekte i verden

Identitetsforvirring

Mindre alvorlig	Mer alvorlig
<ul style="list-style-type: none">• Vet ikke hva jeg vil / liker• Ambivalens om valg• Konflikt mellom svart/hvitt, godt/ondt, høyt fungerende/syk	<ul style="list-style-type: none">• Vet ikke hvem jeg er• Sterk indre konflikt om enkle valg• Konflikt mellom mange deler eller krefter

Identitetsveksling

- Egen opplevelse av å ha flere personligheter som i større eller mindre grad kontrollerer og influerer atferd
- Hver del har egne oppgaver og funksjoner
- Delene kan være mer eller mindre elaborerte
- Eget navn, opplevd alder, forskjellig kjønn
- Utenfor opplevd egen kontroll
- Veksling mellom separate personlighetsdeler eller identiteter

Traumerelaterte diagnoser

Diagnostiske kriterier for Posttraumatisk stresslidelse (F43.1) i ICD 10

- Forsinket eller langvarig reaksjon på belastende **hendelse** eller situasjon av usedvanlig truende eller katastrofal art, som sannsynligvis vil fremkalle sterkt ubehag hos de fleste
- **Gjenopplevelser**: Påtrengende minner, drømmer, mareritt
- **Nummenhet, avflating**, distansering fra andre mennesker, nedsatt reaksjoner på omgivelsene, anhedoni, og **unngåelse** av aktiviteter og situasjoner som minner om traumet.
- Frykter og **unngår** det som minner om traumet.
- **Autonom hyperaktivitet** og vaksomhet, lettskremthet og søvnløshet.

ICD 11: Post traumatisk stresslidelse

- Hendelse
- Gjenopplevelse
- Unngåelse
- Opplevelse av fare

ICD 11: Kompleks PTSD inkludert som egen diagnose

PTSD	Kompleks PTSD
Hendelse	Hendelse
Gjenopplevelse	Gjenopplevelse
Unngåelse	Unngåelse
Opplevelse av fare	Opplevelse av fare
	Affektdysregulering
	Negativt selvbilde
	Interpersonlige vansker

Dissosiative lidelser i ICD-10

- F 44.0:Dissosiativ amnesi
- F 44.1 Dissosiativ fuge
- F 44.2 Dissosiativ Stupor
- F 44.3 Transe og besettelsestilstander
- F 44.4-7 Dissosiative motoriske forstyrrelser og sanseutfall
- **F 44.7 Blandet dissosiativ lidelse**
- **F 44.81 Multippel personlighet**
- **F 44.9 Uspesifisert dissosiativ lidelse**

- F 45 Somatoforme lidelser (eget kapittel)

- F 48.1 Depersonalisasjon/derealisasjonssyndrom
(under andre nevrotiske lidelser)

Traumerelaterte lidelser i ICD 10

- F 44.0 Dissosiativ amnesi
- F 44.1 Dissosiativ fuge
- F 44.2 Dissosiativ Stupor
- F 44.3 Transe og besettelsestilstander
- F 44.4-7 Dissosiative motoriske forstyrrelser og sanseutfall
- F 44.7 Blandet dissosiativ lidelse
- F 44.81 Multippel personlighet (DSM 5: DID)
- F 44.9 Uspesifisert dissosiativ lidelse
- F 43.1 Posttraumatisk stresslidelse
- F 43.2 Tilpasningsforstyrrelser
- F 43.8 Spesifisert reaksjon på alvorlig belastning
- F 43.9 Uspesifisert reaksjon på alvorlig belastning
- F 48.1 Depersonalisasjon/derealisasjonssyndrom
- F 45 Somatoforme lidelser
- F 60 Personlighetsforstyrrelser

Diverse andre symptomlidelser kan også være traumerelaterte eks: depresjon, angst, tvang, rus, spiseforstyrrelse etc

Utredningsvektøy

Utredning av PTSD

- Trauma and PTSD Screening (TRAPS)
- Kartlegging av belastende livshendelser (KBL)
- PTSD modulen i SCID / MINI
- PTSD Checklist (PCL 5)
- PTSD Symptom Scale – Self Report (PSS-SR)
- Impact of Event Scale – Revised (IES-R)
- Clinician Administred PTSD Scale(CAPS)

Utredning av Komplex PTSD

- International Trauma Questionnaire (ITQ)

Utredning av dissosiasjon

- Dissosiative Experiences Scale (DES)
- Somatoform Dissociation Questionnaire (SDQ)
- SCID – D
- Trauma and Dissociation Symptoms Interview (TADS-I)

Differensialdiagnostiske problemstillinger

Differensialdiagnostiske problemstillinger, PTSD

- Traumeopplevelser er vanlig i mange pasientgrupper og skiller ikke ifht PTSD.
 - Gjenopplevelser / flash-backs med traumatisk innhold er viktigste differensialdiagnostiske symptom
 - Mange pasienter opplever påtrengende tanker/følelser/minner/drømmer, men innholdet og tidsforvirring skiller.
 - Sterke flashbacks kan ha hallusinatoriske kvaliteter, undersøk vrangforestillinger for å differensiere mot psykose.
 - Mange pasienter har symptomer på overaktivering, underaktivering og unngåelse (eks bipolar, ADHD). Klassisk ved PTSD er imidlertid opplevelsen av å være i fare.
-

Differensiering Kompleks PTSD og emosjonelt ustabil PF

Kompleks PTSD:	Ustabil personlighetsforstyrrelse:
Traumatisering	Kan ha traumatisering
PTSD	Kan ha PTSD
Stabilt negativt selvilde	Ustabilt selvilde
Unngåelse av relasjoner	Frykt for avvising/bli forlatt

Cloitre, M., Garvert, D. W., Weiss, B., Carlson, E.B., Bryant, R. A. (2014). Distinguishing PTSD, Complex PTSD, and Borderline Personality Disorder: A latent class analysis. *European journal of psychotraumatology*, 2014 5: 25097

Hva kan skille schizofreni og komplekse dissociative lidelser?

- Cluster av alvorlige dissociative symptomer
- Særlig alvorlig amnesi og somatoform dissosiasjon
- Grad av vrangforestillinger og kvaliteten på disse (korrigerbar, bisarr)
- Variasjon i funksjon

→ Komorbiditet kan absolutt forekomme!

Aamir og Vibeke

Oppgave

- **Traumesymptomer og diagnoser hos Aamir og Vibeke:**
 - Hvilke traumesymptomer ser dere hos Aamir og Vibeke?
 - Hvilke hypoteser får dere om diagnoser?

Oppgave

Hvilke symptomer har din pasient?

Hvilken diagnose?